

**UNIUNEA EUROPEANĂ PROMOVEAZĂ PACEA
DAR TRECE LA ECONOMIA DE RĂZBOI**

**THE EUROPEAN UNION PROMOTES PEACE
BUT MOVES TO THE WAR ECONOMY**

Colonel (r.) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU (Academia Oamenilor de Știință din România)*

General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU (Academia Oamenilor de Știință din România)**

Rezumat: Ca urmare a războiului dintre Rusia și Ucraina declanșat de către Federația Rusă în februarie 2022, statele membre ale Uniunii Europene au început să dezvolte industrii de apărare puternice care le aduc beneficii financiare substanțiale. Pentru ajutarea Ucrainei cu armament și muniții, la 20 martie 2023, Uniunea Europeană a adoptat un plan prin care se recurge la rezervele strategice și la ajutarea producătorilor (fabricanților) să deschidă noi linii de producție.

Peste tot în lume au crescut bugetele pentru înarmare, cele mai mari cheltuieli în domeniul apărării sunt suportate mai ales de SUA, China, Rusia, India și alte state. UE s-a angajat în martie 2023 să furnizeze Ucrainei un milion de obuze de artilerie încălcând articolul 41 (aliniatul 2) din Tratatul UE.

Cuvinte cheie: Război, pace, Federația Rusă, Ucraina, economie de război.

Abstract: As a result of the war between Russia and Ukraine started by the Russian Federation in February 2022, the member states of the European Union began to develop strong defense industries that bring them substantial financial benefits. To help Ukraine with weapons and ammunition, on March 20, 2023, the European Union adopted a plan to use strategic reserves and help manufacturers to open new production lines.

All over the world the budgets for armaments have increased, the largest expenditures in the field of defense are borne mainly by the USA, China, Russia, India and other states. The EU committed in March 2023 to supply Ukraine with one million artillery shells in violation of Article 41(2) of the EU Treaty.

Keywords: War, peace, Russian Federation, Ukraine, war economy.

1. Preliminarii ale restructurărilor economice. De la anexarea Peninsulei Crimeea, în 2014, la început Polonia, apoi Europa de Est dar, încetul cu încetul, la sugestia SUA și sub umbrela cerințelor NATO, mai toate țările Europei au trecut la procese ample de reînarmare, pe fondul declarării că Uniunea Europeană apără valorile democratice occidentale. Obiectivul principal al restructurărilor a constat în dezvoltarea unei

* Secretar Științific al Secției de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române, esiteanu@yahoo.com.

** Email: mirceaudrescu@yahoo.com.

industrii militare puternice locale, cu beneficiile economice aferente, pe fondul conștientizării acțiunilor agresive ce se propagau dinspre Rusia.

În 2022, Rusia a atacat cu forțe militare Ucraina, iar Uniunea Europeană, în lumina valorilor sale publice de drept internațional, a decis să ajute statul supus agresiunii, respectiv Ucraina, de către o mare putere militară, în cauză fiind Federația Rusă.

După multe lupte sângeroase, în aceste momente, Ucraina consumă zilnic aproape 5 000 de obuze, iar această cifră este mult mai mult decât produc în condiții de pace fabricile germane, franceze și spaniole la un loc. Ca atare, Uniunea Europeană a adoptat la 20 martie anul curent, un plan prin care intenționează să recurgă la rezervele strategice și, concomitent, să-i ajute pe producători să deschidă noi linii de producție, ceea ce reprezintă un pas intermediar către economia de război. Garantarea unei relative autonomii strategice în domeniu obligă Uniunea Europeană să producă mai multe obuze iar, la neajungere, să angajeze contractări din afara acesteia, deoarece angajamentele față de Ucraina atacată sunt ferme.

În plan mondial, cheltuielile pentru înarmare au început să crească amenințător. Astfel, Institutul Internațional de Cercetare pentru Pace de la Stockholm a publicat un raport pe 23 aprilie, din care rezultă că s-a constatat un nou record pe piața armelor. În întreaga lume se cresc bugetele pentru înarmare, iar producția pare neputincioasă în fața cererilor tot mai mari. Cheltuielile, în 2022, au atins valori impresionante: 2 040 miliarde de dolari sau 2,2% din PIB global. În primele rânduri ale înarmărilor se află marile puteri, astfel: SUA, 39% din total, China 13%, Rusia 3,9%, urmate de India, Arabia Saudită etc. Marii consumatori din Europa sunt în continuare Marea Britanie, Germania, 1,4% din PIB, Franța, 1,9% din PIB, Grecia, 3,76 din PIB, Polonia, 2,42 din PIB, Țările Baltice, Croația și Slovacia, toate peste 2% din PIB. Potrivit Financial Times, Polonia va cheltui în 2023 peste 4% din PIB pentru înarmare, numai contractul pentru achiziționarea a 500 de lansatoare de rachete Himars din SUA îndatorează țara cu mai mult de zece miliarde de dolari.

Economiștii apreciază deja că țările europene, în special cele mai sărace, alunecă spre o economie de război, care nu constituie un progres pentru umanitate. Le Monde scrie că Facilitatea Europeană pentru Pace, un fond extrabugetar aflat la dispoziția Uniunii Europene, face posibilă finanțarea achizițiilor de echipamente letale în sprijinul Ucrainei, dar constituie un proces de eludare a Interdicției incluse în Tratatul Uniunii Europene în această direcție. Deja se consideră că Uniunea Europeană procedează la un act neconstituțional. Numai că tot Uniunea Europeană s-a angajat, în martie 2023, să furnizeze Ucrainei un milion de obuze pentru artilerie și rachete, ceea ce constituie depășirea colectivă a unei pietre de hotar de natură constituțională în materie de apărare. În baza articolului 41 aliniatul 2 din Tratatul Uniunii, Uniunea Europeană „nu își poate asuma cheltuieli legate de operațiuni cu implicații militare sau în domeniul apărării“, dar Facilitatea Europeană pentru Pace, în valoare de multe miliarde de euro, are ca obiect ajutorarea Ucrainei pentru a impune pacea în

relațiile cu Rusia, considerată țară agresoare. În acest sens, președintele Consiliului European, Charles Michel, a declarat satisfăcut: „... înainte de începerea acestei invazii totale a Rusiei, era de neconceput din punct de vedere politic ca șefii de stat să autorizeze livrarea de arme din Uniunea Europeană. Totuși, a durat doar câteva ore pentru ca primele arme să ajungă pe pământul ucrainean (...). Acest lucru a făcut posibil să se facă un salt înainte în politica europeană de securitate și apărare“. Facilitatea Europeană pentru Pace a luat naștere în 2018, ca fond completat de statele membre, care face posibilă achiziția de echipamente letale și, fiind un fond extrabugetar, el face posibilă eludarea interdicției privind armele, inclusă în Tratatul European, deoarece „La acea vreme, a fost necesar pentru a ajuta Mali și cu altceva decât cu un simplu echipament neletal“, susține un înalt oficial european. Deja acest fond avea în 2021 disponibilități de aproape șase miliarde de euro. Un diplomat european a constatat faptul că „La două zile de la începerea ostilităților, a fost eliberată o primă tranșă de 500 de milioane de euro pentru rambursarea parțială a armelor trimise de statele membre la Kiev. De atunci, au fost eliberate 3,6 miliarde. Și, în fața colegilor noștri din afara Europei, părem în sfârșit serioși când vorbim de armament. “. În timp ce Ucraina a consumat un milion de obuze, Uniunea Europeană a decis să-i aducă un milion de obuze, muniții noi finanțate prin FEP. Ca atare, Europa va folosi un miliard de euro pentru a rambursa între 50% și 60% din prețul obuzelor trimise până la sfârșitul lunii mai de țările europene, iar acestea vor putea extrage fie din stocurile naționale, fie din achiziții, munițiile angajate să ajungă în Ucraina. În continuare, 24 de state europene au convenit să lanseze noi comenzi, pentru care a mai fost deblocat un miliard de euro din același fond. Asemenea angajamente obligă Comisia Europeană să propună pachete de ajutor pentru industria europeană de apărare, lipsită timp de trei decenii de comenzi ferme de muniții. În Uniunea Europeană au fost declanșate discuții serioase în legătură cu filosofia angajării europene în producția de armamente și muniții. Spre exemplu, Polonia susține necesitatea achiziției de armament și muniții din SUA „pentru a cumpăra securitatea americană care îi însoțesc“. La rândul lor SUA sugerează achiziția selectivă de echipamente militare din America, dar și investiții serioase în industria de apărare din Europa, ambele părți evitând să abordeze aspectele politice ale autonomiei¹.

Milionul de obuze promise Ucrainei împinge Uniunea Europeană spre economia de război. Uniunea Europeană a ajuns, în martie, la un acord pentru a trimite Ucrainei un milion de obuze de calibru mare în următoarele 12 luni. Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, prevede ca Uniunea Europeană să doneze muniție din propriile stocuri și, de asemenea, să cumpere în comun noi obuze. În baza acestui plan, statele ar urma să primească banii înapoi pentru trimiterea de muniție în Ucraina, iar fondurile vor finanța și viitoare achiziții comune, pentru aprovizionarea constantă a militarilor ucraineni.

¹ Pe larg, Lumea, nr.6, 2023, pp. 24-27.

Această schemă este apreciată de specialiștii militari ca un moment esențial pentru Uniunea Europeană, înțeleasă ca o uniune a păcii, obligată să treacă la producția și achiziția de muniție în numele unei țări aflate în război. Deși ideea de principiu a fost agreată, există și probleme care urmează să fie rezolvate: Germania nu dorește ca achizițiile de muniții să fie executate de către Comisia Europeană în nume colectiv; Italia și Țările de Jos doresc să se facă achiziții numai din țările europene; Franța insistă ca, în afară de obuze, să fie achiziționate și alte tipuri de muniții, de exemplu rachete aer-sol. Oficialii de la Bruxelles au îndemnat firmele din Uniunea Europeană să treacă la „modul de economie de război“.

În discuțiile cu Comisia, reprezentanții industriei au arătat că firmele au nevoie de contracte pe termen lung pentru a investi în mai multe linii de producție. Până la acest ultim angajament al Uniunii Europene, statele membre au acordat deja un sprijin militar Ucrainei, în valoare de circa 12 miliarde de euro, 3,6 dintre acestea provenind din Facilitatea europeană pentru pace (EPF), un fond comun pentru a ajuta la acoperirea costurilor.

Probleme serioase au apărut și în procesul de găsire a resurselor financiare: finanțările private sunt ne semnificative, deoarece statele nu se înghesuie să lanseze comenzi pe termen lung; finanțarea prin Banca Europeană de Investiții este practic blocată din rațiuni politice; emiterea de obligațiuni de război nu sunt susținute de încrederea că acestea vor fi onorate. Și toate acestea, în condițiile în care un oficial al ASD, grupul industrial care reprezintă majoritatea firmelor europene de apărare și securitate, a concluzionat că Uniunea Europeană a trecut deja de la statutul de organism de reglementare la unul de cheltuire, dar asemenea investiții masive au nevoie de timp pentru a deveni efective, existând un decalaj rațional între momentul în care sunt conveniți banii, semnarea contractelor și livrarea munițiilor.

O problemă anxioasă decurge din psihoza dozelor de vaccin antiCovid care zac și acum în stocuri de milioane de doze neutilizate. Drept urmare, contractanții din domeniul producției de armament și muniții ar fi îndreptățiți să ceară, în plus, prime de asigurare de la Uniunea Europeană, pe care guvernele vor trebui să le suporte, sub formă de garanții. Necesitatea de a trece economia europeană la modelul de economie de război este justificat de faptul că forțele ucrainene folosesc zilnic până la 7000 de obuze, în timp ce trupele de invazie trag peste 50.000, iar Uniunea Europeană dorește ca Ucraina să învingă. Din acest moment, planul de implicare economică în război a Uniunii Europene are trei niveluri: La primul palier, Uniunea Europeană trebuie să angajeze un miliard de euro, finanțare comună, pentru a determina statele să scoată din stocurile proprii cantități însemnate de muniții și să le trimită către Ucraina.; la al doilea palier, Agenția Europeană de Apărare (EDA) va trebui să gestioneze încă un miliard de euro pentru achiziția de obuze; al treilea palier este destinat să asigure creșterea pe termen lung a producției europene de muniție și să susțină producția în industriile lor de apărare pentru a ajuta la susținerea fluxurilor de livrări pe mai departe. O finanțare care presupune renunțări

dramatice în proiecte de inovare tehnologică, de ridicare a nivelului de trai, de consolidare a păcii prin relații comerciale durabile, de asigurare a prosperității generale.

2. Uniunea Europeană neliniștită. În ciuda unei economii destul de puternice, care a sfidat până acum să evite recesiunea evidentă și a reușit să mențină șomajul la un indice scăzut, europenii par să fie tot mai neliniștiți: cheltuielile pentru înarmare cresc și securitatea cetățeanului european este tot mai precară. Un grup tot mai numeros de europeni nu crede că situația de acum este bună ci, dimpotrivă, consideră că Uniunea Europeană se îndreaptă implacabil într-o direcție greșită. În anumite medii se fac aprecieri de genul: Uniunea Europeană se confruntă cu cea mai complexă și mai periculoasă situație geopolitică de la căderea Zidului Berlinului încoace.

Miza Uniunii Europene este destul de mare și, cu toate acestea, în prejma viitoarelor alegeri, învrăjbirea politică din zilele de astăzi a atins cote de o intensitate nemaîntâlnită și continuă să crească. Întrebări de genul: Mai este suverană Uniunea Europeană? Ce rol revine Uniunii Europene în războiul din Ucraina? Cine suportă costurile suspendării contractelor cu Rusia și cine suportă costurile sancțiunilor economice și financiare dictate împotriva acesteia? De ce inflația abia dacă mai este ținută sub control? De ce cresc prețurile bunurilor de larg consum de pretutindeni? Cine mai poate stăvili migrația? Se propagă din aproape în aproape și dau apă la moară curentelor autoritare și izolaționiste. Ca să fie și mai rău, probleme naționale de importanță vitală rămân fără răspuns, iar puterea economică și politică a Uniunii Europene se confruntă cu noi riscuri majore. Țările Uniunii Europene au o datorie publică în creștere, iar deficitele comerciale și bugetare indică o iminentă agravare a stărilor de lucruri. Asigurările sociale și cele de sănătate publică se îndreaptă spre colaps. Totodată, Uniunea Europeană este conștientă de necesitatea consolidării de urgență a capacității sale de apărare și de reclădire a alianței din interior, pentru a contracara capacitățile în creștere ale adversarilor de orice natură. În plus, Uniunea Europeană are nevoie de reforme care să atenueze riscurile climatice, care să nu fie doar rezonabile, ci și capabile să rezistă unor schimbări politice de natură partizană. De asemenea, trebuie să mențină o economie de piață dinamică, în măsură să depășească dificultățile financiare și comerciale „conjuncturale“, fie că vin dinspre strategiile de securitate și apărare dirijate de SUA, fie că vin dinspre strategiile restrictive de sorginea grupurilor de state din anturajul țărilor BRICS. Dar marea provocare a viitoarelor organisme ale Uniunii Europene vine dinspre apărarea granițelor de sud împotriva invaziei migraționiste care degenerază în crize fiscale, economice, chiar militare, cu implicații globale. Multe state europene, în mod deosebit Franța, au luat act cu surprindere de legea reducerii inflației în SUA, prin Inflation Reduction Act, care a înrăutățit climatul comercial dintre SUA și Uniunea Europeană.

Europenii au motive serioase să creadă că au rămas mult în urma americanilor în politicile de protejare a propriilor economii. Cu cheltuieli

guvernamentale excesive, finanțate din deficite, politica economică europeană a avut o contribuție decisivă la ceea ce a devenit o dramatică inflație ce a cuprins întreaga piață europeană. Deși creșterea prețurilor s-a mai temperat, inflația de bază (care exclude prețurile alimentelor și ale energiei) depășește considerabil ținta de inflație stabilită inițial de circa 2%.

Nemulțumirea europenilor nu se rezumă doar la prejudiciile pe care inflația ridicată le-a adus bugetelor familiale, ci și la perspectivele neclare și păguboase ce decurg inevitabil din creșterea numărului imigranților ilegali, precum și din legarea tot mai strânsă a Uniunii Europene de războiul din Ucraina, război pe care nu l-a provocat ea, dar pe care îl susține în numele valorilor democratice susținute de către SUA, al căror aport la acesta începe să fie pus sub semnul întrebării. Marile orașe ale Europei, devenite „progresiste” au devenit adevărate teatre de confruntări sociale, sunt devastate de criminalitate, astfel încât oameni și firme nu se mai simt în siguranță, căutând la rândul lor noi spații de relocare. Neajunsul imens provocat de închiderea școlilor și unor firme în timpul pandemiei continuă să facă ravagii, cu rezultate devastatoare, mai ales pentru elevii și tineretul deja dezavantajat.

Spre dezamăgirea multor europeni, alegerile din SUA din 2024 sunt puse pe seama unui meci-revanșă între Biden și Trump, doi candidați care stârnesc deja resentimente în rândul europenilor, care și-au manifestat simpatiile când față de unul, când față de altul, ceea ce nu reprezintă semne ale unor perspective de bun augur pentru legăturile specifice lumii occidentale. Nu numai vârsta celor doi candidați ridică întrebări în legătură cu capacitățile fiziologice ale celor doi candidați, cu capacitățile lor de a conduce lumea occidentală, dar ambele personalități sunt implicate în acțiuni juridice care pun sub semnul întrebării moralitatea lor politică. Există tot mai multe dovezi că, în timp ce era vicepreședinte în administrația Barak Obama, Biden l-a ajutat sau a închis ochii în privința traficului de influență practicat de fiul său, iar pentru aceste eforturi, nouă dintre membrii familiei sale ar fi încasat plăți necuvenite de la diferiți cetățeni străini. Într-un sondaj CNN, circa 42% dintre respondenți îl consideră pe Biden vinovat. Problemele lui Trump cu justiția sunt și mai grave. Confruntat cu patru inculpări distincte, însumând 91 de acuzații, Trump va fi supus procedurilor judiciare pe întreaga perioadă a alegerilor primare republicane și a alegerilor din noiembrie următor.

Pe acest fond, europenii sunt și mai neliniștiți de faptul că atât peste ocean, cât și în propria ogradă, se constată o lipsă acută de lideri politici, demni să găsească soluții radicale și să fie urmați de către alegători. Angajamentele către Ucraina luate în numele valorilor occidentale promovate de SUA secătuesc Uniunea Europeană, iar cetățenii europeni nu înțeleg îndeajuns perspectivele acestor sacrificii.

3. Și propaganda susține cauza războiului. Majoritatea europenilor consideră că absolut tot ceea ce se spune are o mare încărcătură publicitară. În condițiile războiului din Ucraina, despre cei care susțin poziția Rusiei

sunt catalogați ca victime ale propagandei, iar cei care susțin Ucraina acuză pe ceilalți că sunt propagandiști puși în slujba agresiunii. Funcție de mesajul transmis, cei care-l transmit sunt catalogați că încearcă să susțină o cauză folosind metode care vizează răspunsuri emoționale, fie de acceptare, fie de respingere. Cei care susțin propaganda ca artă consideră că termenul în sine derivă din activitatea unor cardinali ai Bisericii Catolice de susținere a misionarismului, ca atare sorgintea sa religioasă are rațiuni pozitive. Cele două mari conflagrații mondiale au făcut pe oameni să gândească asupra conținutului mesajelor propagandistice, înțelegând de departe că și propaganda, funcție de interese, putea fi considerată fie bună, fie rea, funcție de cauza pe care o servea.

Perspectiva pozitivă sau negativă a propagandei depinde preponderent de doi factori: scopul (interesul) urmărit de cel care comunică ceva și gradul în care comunicarea ca informație este manipulată în dorința de a se atinge scopul, acoperind sau susținând adevărul sau valori recunoscute pretutindeni în lume. Propaganda Rusiei aferentă războiului din Ucraina urmărește eradicarea nazismului din Ucraina, nazism susținut de SUA și Uniunea Europeană, care pune în pericol securitatea sa existențială, iar propaganda ucraineană este menită să crească reziliența propriilor săi cetățeni, precum și dorința țărilor occidentale de a-i susține până la victoria asupra agresorului. Ambele părți difuzează numai acele informații comunicaționale care corespund scopului general conștientizat. În majoritatea cazurilor, manipularea devine evidentă când se exagerează valențele pozitive ale unei tabere și aspectele negative ale oponentilor. Dincolo de acestea, sunt frecvente comunicările care prezintă fapte sau evenimente inventate.

Din această perspectivă, propaganda se aseamănă cu dezinformarea intenționată, numai că propaganda are tentă politică, implicând guverne și organisme afiliate, iar dezinformarea constituie mai mult o activitate mascată, prin care se dă mai multă credibilitate tentelor politice. Astfel, când Putin și Lavrov susțin că Ucraina este dominată de nazism, susținut de Occident, este evident că avem parte de propagandă politică. Când cineva de oriunde, într-un interviu, susține că a luptat pentru Ucraina, acest lucru este o informație care susține o anumită politică, dar dacă același interviu este prezentat de cealaltă parte ca aparținând unui cetățean neonazist, atunci cititorii trebuie să înțeleagă faptul că se află în fața unei dezinformări.

Gradul manipulării poate fi determinat de specialiști prin urmărirea informațiilor omise sau modificate, dar efectul său emoțional este greu de estompat, când totul se suprapune pe speranțe de oprire a cheltuielilor și suferințelor. Spre exemplu, într-o serie de postări pan-europene recente, mai mulți utilizatori au transformat în propagandă o afirmație ironică făcută de Anthony Blinken, secretarul de stat al SUA: „În ceea ce privește negocierile, e nevoie de două părți. Dacă Putin ar arăta deschidere, ucrainenii ar fi primii care să negocieze și noi i-am susține“. Postările sugerează că, prin această afirmație, Ucraina și SUA vor să deschidă calea negocierilor pentru că știu că victoria rușilor este iminentă. Miza a constat în demobilizarea și

demotivarea popoarelor lumii occidentale în a susține necondiționat sprijinul de război acordat Ucrainei.

Toți care răspândesc mesaje care susțin Rusia au început să fie etichetați în Europa ca fiind „putiniști“, iar asocierea publică a unui nume cu peiorativul „putinist“ vine cu un oarecare stigmat în lumea occidentală, din moment ce „putinist“ sau „propagandist pro-rus“ se supune unei comunicări menite să se asocieze valorilor susținute de cei care sunt considerați agresori.

Din moment ce „putiniștii“ sunt stigmatizați în toate mediile, oricine care susține chiar și valoarea literară a unor opere literare este pe punctul de a fi excomunicat din orice mediu social. Agresivitatea propagandistică a transformat deja mediile sociale în medii radicalizate, care nu mai acceptă de cât ceea ce văd și aud din mijloacele de informare media. Oamenii se împart în „buni“ și „răi“ în funcție de cum se poziționează față de războiul din Ucraina. Opinia publică europeană consideră că totul în lumea occidentală se desfășoară după sloganul „SUA comunică iar NATO propagă“. Spre liniștirea opiniei publice, din acest vacuum mediatic, cetățeanul european a încercat să fie convins în timp că: SUA nu va considera Ucraina ca stat membru NATO, dar au luat în calcul pedepsirea economică exemplară a Rusiei în cazul în care aceasta ar ataca, într-un fel sau altul, Ucraina; SUA, NATO și întreg Occidentul formează un front comun împotriva oricărei agresii a Rusiei îndreptată asupra Ucrainei; SUA a detaliat, cu ajutorul sistemelor proprii de informații, iminența unui atac al Rusiei și a îndemnat membrii țărilor occidentale să părăsească Ucraina, ceea ce s-a și întâmplat; SUA a pus la dispoziția opiniei publice date în legătură cu acțiunile războinice ale Rusiei, cu scopul de a preveni războiul; SUA au îndemnat Moscova să reconsidere costurile unui eventual război cu Ucraina, pe lângă costurile umane, imensele costuri economice și politice ce decurg din sancțiunile economice preconizate; SUA consideră că a învățat din acțiunile anterioare ale Rusiei asupra Ucrainei și a oferit și oferă informații asupra stadiului pregătirii invaziei ruse, precum și a acțiunilor în curs de desfășurare; Guvernul Ucrainei a cerut și cere insistent NATO ca țara să fie primită de urgență în NATO, iar măsurile de pedepsire să fie aplicate de acum, deoarece politicile de pacificare ale Ucrainei sunt amenințate; Rusia acuză SUA și Occidentul că este victima unui atac informațional coordonat ce are drept scop subminarea și discreditarea cererilor îndreptățite ale Rusiei de garanții de securitate și de oprire a extinderii NATO în zona imediată de securitate a Rusiei; Germania și Franța au încercat să tempereze acțiunile destabilizatoare ale Rusiei, dar au constatat un adevărat război al surzilor: în timp ce Putin vorbește de istoria de după 1997, Occidentul este preocupat de istoria la zi; Occidentul nu spune nimic de faptul că timp de câțiva ani armata Ucrainei a primit armament sofisticat și a fost consiliată de militari din SUA și Marea Britanie. În secret, armata Ucrainei era pregătită să acționeze asupra celor două republici rebele și să le aducă sub autoritate ucraineană. Secretul acțiunilor militare ucrainene a fost descifrat de Rusia, care are în

responsabilitate securitatea acestor două regiuni. SUA și Occidentul sunt pregătite să acuze Rusia de acțiuni ofensive chiar dacă armata Rusiei s-ar confrunta cu militarii ucraineni chiar pe pământ revendicat de Ucraina. De aceea, Rusia a declarat că nu are în plan să atace Ucraina, dar este obligată să apere cele două regiuni declarate independente. În timp ce ambasadele țărilor occidentale se deplasează spre vest, își evacuează personalul, evacuează grupurile de consilieri militari, de partea cealaltă, se decretează mobilizarea generală și se organizează dirijarea convoaielor de refugiați către Rusia. Între timp, deasupra unei linii a frontului se produc încălcări ale focului, la care participă inclusiv artileria. Pentru mulți comentatori, miza acestei escaladări militare este diminuarea rolului economic al Rusiei în Europa Occidentală și înlocuirea sa cu SUA.

Propaganda oficială susține valorile democratice occidentale. SUA constituie vectorul care unește direcțiile propagandei politice din Uniunea Europeană. Și totul converge spre susținerea SUA în efortul său de ajutorare a Ucrainei. Dar acest efort capătă responsabilități concrete în eforturile economice ale europenilor.

4. Economie de pace cu realități specifice economiei de război. În efortul comun al Uniunii Europene de ajutorare de bună credință a Ucrainei, se consideră că: „Fie și numai intervenția guvernelor în piețe și economii, și ar fi de ajuns să recunoaștem că avem în față un comportament specific perioadelor de război. În care armele clasice – care omoară oameni – sunt completate de armele administrării resurselor și energiei – care omoară economii și planuri de dezvoltare și care intoxică societăți în ansamblu. Tot mai multe sectoare din aceste economii/societăți tind să devină strategice – piața globală va trece de la economie la politică, iar ca să facă loc confruntării geopolitice, banii vor trece pe planul doi. Al doilea? Așa pare acum, dar nu e sigur. Tot acest comportament de război se face cu bani împrumutați, iar când se va reveni la pace – pacea economică, politică, socială - , va rămâne factura acestor ani.”²

Devin evidente câteva reacții ale guvernelor, reacții susținute de către băncile centrale, din care se propagă moduri de gestionare a dezechilibrelor diferite de ceea ce se întâlnește în cadrul crizelor economice cu specific de pace. Capătă nuanțări particulare resetarea priorităților naționale, precum și resetarea dintre state și economiile proprii.

La capitolul resetarea priorităților, cetățenii Uniunii Europene constată că accentul guvernamental nu mai este pus pe creșterea economică și pe dezvoltare, pe ridicarea nivelului propriu de trai, ci se mută pe păstrarea echilibrelor macro, pe controlul inflației și pe scăderea gradului de dependență - energetică, economică, într-un cuvânt de securitate – în prezent, față de Rusia, devenită inamic pentru comunitate; în context, guvernele preferă recesiunea unei inflații care ar putea dura câțiva ani, concomitent cu schimbarea revoluționară din domeniul energiei, pentru a se

---

² Cristian Grosu, Economie de război, articol, Cronice, nr. 84, 2022, p.79.

rupe de dependența de gazul rusesc; desigur, ambele atitudini au costuri enorme, bani care sunt retrași din planurile de dezvoltare; guvernele își propun să dispună măsuri în direcția protecției populației cu bani publici, pentru a gestiona cum se cuvine siguranța energetică, siguranța alimentară, siguranța sanitară a cetățenilor; concomitent, guvernele susțin urcarea cheltuielilor militare cu câteva poziții mai sus în lista de priorități a bugetelor naționale.

În ceea ce privește resetarea relațiilor interne dintre stat și ramurile economiei naționale, se constată o reevaluare a raporturilor dintre guverne și ramurile strategice ale economiilor, care până la acest moment au fost parțial private. Acest lucru semnalează schimbarea modelului economic global și de paradigmă în interiorul statelor. Ca atare: Sectoare întregi ale economiei au fost declarate strategice, iar unele state, chiar cu democrații liberale, cu piețe construite după capitalismul liberal – au trecut la naționalizarea lor, măsurile nefiind specifice unei crize obișnuite, ci seamănă mai mult cu creșterea autoritară a controlului statului asupra economiei specific unei economii de război; se înmulțesc și se justifică social intervenții ale statelor în piețe în formarea prețurilor și în susținerea financiară a investițiilor din economia privată; se manifestă un interes major către supraviețuirea companiilor din economia privată etc. Piețele Uniunii Europene și-au pierdut din caracterul economic consacrat, devenind piețe gestionate politic și geopolitic, intervenționism guvernamental și birocratic ce nu este specific unei economii de pace, ci uneia de război. Toate aceste măsuri sunt suprapuse pe reconfigurarea istorică a lanțurilor logistice de aprovizionare și desfacere, dar totul necesită costuri suplimentare imense ce nu pot fi acoperite decât prin creșterea datoriilor naționale și comunitare.

Recunoscutul economist Mircea Coșea apreciază că, în aceste momente, șocurile asupra economiilor statelor vin din trei direcții, iar ele se potentează punând la încercare echilibrele interne și nivelul de viață al societăților. Cele trei direcții vizează: șocurile pe cerere și pe ofertă, ruperea lanțurilor de aprovizionare globală și prețurile materiilor prime și ale energiei. Șocul cererii vine în principal din relația consumatorilor și a investitorilor la creșterea bruscă a incertitudinii. Consumul gospodăriilor este în scădere, în favoarea economiilor. Investițiile sunt și ele în scădere, pe măsură ce companiile se mută într-o poziție prudentă și de așteptare, cu excepția sectoarelor legate de apărare. Cererea netă din străinătate se deteriorează. Cererea internă deteriorează și exporturile. Pe partea de import, creșterea prețurilor la energie, minerale și anumite produse agricole măresc foarte mult facturile. Șocul aprovizionării vine în principal din creșterea costurilor cu energia. Rusia este un producător major pentru paladiu, vanadiu sau titan, metale esențiale pentru industria aeronautică și automobilistică. Ucraina este un exportator major de grâu și floarea soarelui, reprezentând 36,5% din comerțul mondial cu grâu și 80% din comerțul mondial cu ulei de floarea soarelui. Ambele aspecte care vizează cererea și oferta vor influența major costurile transporturilor. În 60 de ani, accesul la produsele alimentare de bază nu a fost niciodată atât de costisitor în termeni

reali. Această inflație agricolă ar fi o lovitură foarte severă dată securității alimentare. Perturbările dintre cerere și ofertă au scos la iveală deficiențe în securitatea aprovizionărilor cu materii prime critice: Rusia reprezintă 11% din producția mondială de nichel și 15% din exporturile sale la nivel mondial. În ceea ce privește paladiu, Rusia asigură cu 43% Japonia, 37% SUA, 30,5 Anglia, 28,5 China, 26% Italia, 21% Germania, 20% Coreea de Sud. Rusia este unul din primii patru exportatori de oxizi de vanadiu (21% din producția mondială și 25% din exportul mondial). Încă de la începutul lunii martie, cele mai mari companii de transport maritim din lume și-au oprit serviciile de transport de mărfuri către și dinspre porturile rusești³.

A devenit evident faptul că Rusia a făcut din livrările de gaze naturale o veritabilă artilerie folosită împotriva restului Europei, pentru a submina economiile Uniunii Europene, concomitent și solidaritatea cu care țările Uniunii Europene s-au angajat în apărarea Ucrainei. Valurile de reducere a fluxurilor de gaze au dus la scumpiri explozive, care s-au propagat pe piața specifică Uniunii Europene. Desigur, este evident că Rusia a hăituit încă de la început piețele energetice europene prin livrări fizice discontinue de gaze, încă din 2021, cu mult înainte de invadarea Ucrainei. Livrările de gaze ale Gazprom au avut mari variații, prin care Rusia a manevrat prețurile energiei, mai ales în a doua parte a anului 2021. Astfel, Rusia secătuia, în plină vară 2021, stocurile din depozitele europene de gaze, de unde extracțiile erau mai ieftine. Rusia încerca să forțeze punerea în funcțiune a gazoductului Nord Stream II printr-un șantaj greu și târziu recunoscut ca atare de autoritățile europene. Totodată era și o desfășurare de forță energetică în pregătirea războiului. În 2022, volumul livrărilor de gaze rusești spre Uniunea Europeană a scăzut de aproape cinci ori numai de la începutul lunii martie până la începutul lunii octombrie. Cele cinci valori principale de tăiere a fluxurilor de gaze au produs și mai multe șocuri reverberante asupra economiilor, prin explozia prețurilor la energie. Gazele s-au scumpit brusc chiar și cu 1000% (angro) în majoritatea țărilor europene din ianuarie până la începutul lunii septembrie, și cu 800% în România. Ca urmare a acestor șocuri de pe piața energetică, producția industrială din România și-a reluat tendința de scădere din 2019, diminuându-se cu 2% în primele 8 luni din 2022, față de aceeași perioadă din 2021. Scumpirile energetice au amplificat inflația industrială, România înregistrând a doua cea mai mare rată anuală a inflației în industrie din Uniunea Europeană, de 70,9%, după cea a Irlandei 97,4%.

Scumpirile energetice astronomice au declanșat un adevărat tsunami industrial, pe care guvernele țărilor mari nu s-au sfiit să-l combată, inclusiv cu etatizarea unor companii, mai ales energetice (UNI-PER în Germania, Electricite de France în Franța) sau suprataxarea profiturilor energetice pentru a obține fonduri pentru subvenționarea supraviețuirii celorlalte, mai ales IMM-uri. Ideea de a naționaliza companiile de energie a devenit tot mai

³ Pe larg, Mircea Coșea, Trei șocuri care configurează economia de război, articol, Cronice, nr. 84, 2022, pp. 84-87.

populară în Uniunea Europeană. Dar Comisia Europeană a pus în aplicare un plan central de intervenții de urgență extinse, care au redistribuit aproximativ 140 de miliarde de euro din taxe excepționale către întreprinderi și gospodării în criză de lichidități. Guvernele țărilor mici, mai ales cele cu probleme bugetare, ca ale României, abia dacă au putut compensa prețurile plafonate ale energiei pentru populație. În România, marii consumatori industriali și-au oprit activitatea total sau parțial, în așteptarea ajutoarelor: Azomureș, producătorul de îngrășăminte care acoperă trei sferturi din cererea internă; ALRO, unul dintre marii producători de aluminiu europeni; combinatul siderurgic Liberty Galați, sau Chimcomplex, singurul mare supraviețuitor din chimie.

Guvernele au fost puse în fața unei situații fundamentale atipice prin numărul de crize simultane care au zguduit economiile și costul vieții. Astfel că intervențiile lor în economia privată și în piețe au avut o amploare fără precedent – prin politici de neconceput în timp de pace și într-o economie liberă.

Mai ales după izbucnirea războiului din Ucraina, guvernele europene au înțeles că, în momente de criză, piața liberă este incapabilă să asigure soluții prompte și eficiente diferitelor nevoi ce pot apărea. Acest lucru s-a tradus printr-o schimbare radicală a politicilor publice. Guvernele au intervenit direct în buzunarele consumatorilor și companiilor, cu subvenții menite să compenseze parțial criza facturilor la energie. Companii din domenii sensibile au fost ajutate sau chiar naționalizate fără prea multă ezitare, deja au fost luate sub control de stat sectoare economice considerate strategice. Regulile ajutorului de stat din Uniunea Europeană au fost relaxate, statele au primit undă verde la intervenția și susținerea economiilor.

Pe acest fond mai larg, președintele francez, Emmanuel Macron, a stârnit mirare și suspiciuni cu propunerea unei legi care să încurajeze cumpărarea de produse fabricate în Uniunea Europeană – Buy European Act – care să-i protejeze pe producătorii europeni de automobile electrice de concurența din China și de efectele unei scheme controversate introduse de SUA, care sprijină fiscal achiziția de mașini produse în SUA.

Competiția europeană a subvențiilor a creat distorsiuni și fragmentări politice și economice în piața unică. Guvernele cu mai mult spațiu fiscal au putut să-și gestioneze mai bine criza energetică, învingându-și vecinii. Piața unică a fost fragmentată din punctul de vedere al eforturilor unice. Cele mai dure critici au primit măsurile germane de combatere a crizei. Un pachet de 200 de miliarde de euro pentru anul 2022 este considerat imposibil de egalat pentru ceilalți membri ai Uniunii Europene. „Confrunțați cu amenințările comune ale vremurilor noastre, nu ne putem diviza în funcție de spațiul din bugetele noastre naționale“, a comentat fostul premier italian Mario Draghi. Premierul ungar a descris pachetul prin termenul „canibalism“, iar prim-ministrul polonez a comentat această situație astfel: „Cea mai bogată țară, cea mai puternică țară din Uniunea Europeană

încearcă să folosească această criză pentru a obține un avantaj competitiv pentru companiile sale, pe piața unică. Nu este cinstit⁴.”

Pentru analiștii economici, dar și pentru guverne, recesiunea, inflația și datoriile, cele trei ingrediente ale unei economii de război, sunt și elementele structurale de bază ale stagflației.

Până acum economia europeană a reușit să evite, la limită, recesiunea în trimestrul al treilea al acestui an, Uniunea Europeană și zona euro înregistrând un avans de 0,2% din PIB față de trimestrul al doilea. Analiștii avertizează că recesiunea a fost doar amânată. Per total, imaginea rămâne sumbră. Încrederea consumatorilor este aproape de minimele istorice, deoarece creșterea salariilor reale este la cel mai scăzut nivel din ultimul deceniu. Acest lucru afectează în mod substanțial perspectivele de consum, deoarece vânzările cu amănuntul au înregistrat deja o tendință de scădere (...) Cu ratele dobânzilor în creștere și perspectivele economice incerte, așteptările investitorilor scad și ele. Analiștii se așteaptă ca economia să se contracte în trimestrele următoare, iar recesiunea va fi un preț inevitabil pe care lumea îl va plăti pentru a readuce inflația sub control. Dar recesiunea nu îi sperie atât de mult pe investitori, cât îi sperie stagflația, fenomen economic caracterizat printr-o scădere a ritmului de creștere, chiar o contracție a PIB-ului și o inflație ridicată. Cum majoritatea prognozelor indică o intrare a economiilor în recesiune în această iarnă, iar prognozele de inflație se mențin la rândul lor în creștere, Europa se pare că se va confrunta, cel puțin înspre jumătatea următoare de an cu stagflația. Se va intra într-un ciclu vicios: reacțiile eficiente de combatere inflației, prin rate mai mari ale dobânzii, care descurajează consumul și cererea, sperând la aducerea prețurilor în scădere, pot accentua contracția economică, iar măsurile de sprijinire a activității economice, precum creșterea cheltuielilor guvernamentale prin diferite pachete de măsuri fiscale, pot alimenta și mai mult inflația. În plus, multe guverne se vor confrunta și cu presiuni asupra datoriilor publice, alimentate de deficitele publice record care au finanțat ieșirea din criza pandemică, ce vor acutiza și mai mult costul vieții. Lupta cu inflația presupune creșterea accelerată a dobânzilor, ceea ce duce la creșterea costurilor de finanțare ale statelor. Iar dacă nivelul datoriei publice este mare, statul respectiv trebuie să împrumute sume mari de bani pentru a rostogoli creditele, dar la dobânzi semnificativ mai mari decât cele cu care s-au obținut în era banilor mai ieftini de dinainte. Acest lucru alimentează deficite publice mai mari, deoarece dobânzile aferente împrumuturilor statelor se plătesc anual de la bugetul de stat. La jumătatea anului 2022, datoria publică a zonei euro era de 94,2% din PIB, iar cea a UE, de 86,4% din PIB. Cele mai mari niveluri se regăseau în Grecia 182,1%, Italia 150,2%, Portugalia 123,4%, Spania 116,1%, Franța 113,1% și Belgia

---

⁴ Din Alexandra Piele, Comportamentul de război al guvernelor, articol, Cronice, nr.84, 2022, pp. 92-95.

108,3%, iar cele mai reduse , în Estonia 16,7%, Bulgaria 21,3% și Luxemburg 24,4%⁵.

La nivel european, obiectivele de finanțare vizează în primul rând rezolvarea problemelor imediate, din această iarnă, dar ele trebuie să se încadreze și în strategia pe termen lung a Uniunii Europene, de trecere către energia verde și neutralitate climatică până în 2050. Printre sursele vehiculate se numără și „măsuri fiscale naționale“, inclusiv aplicarea unei taxe pe profiturile extraordinare obținute de companiile din domeniul energetic. Pe termen scurt , pachetul de măsuri propus de autoritățile europene prevede achiziționarea în comun a gazelor naturale în Uniunea Europeană (cel puțin 15% din necesarul de stocuri pentru iarna 2023), implementarea unui mecanism temporar de plafonare a prețului la gazul utilizat la producerea energiei electrice, reducerea consumului de gaze, mecanisme de solidaritate între statele membre, accesibile în cazul unor deficite de aprovizionare, dar și alocarea de fonduri substanțiale de susținere a acestor măsuri – un fond de 40 de miliarde de euro de la bugetul comunitar pentru a ajuta populația și companiile să facă față majorării prețurilor la gaze. Pe termen mediu și lung soluția propusă de autoritățile europene constă în programul REPOWEREU, conceput ca răspuns la dificultățile și perturbările de pe piața mondială a energiei, cauzate de invadarea Ucrainei. Planul menit să construiască noua infrastructură și noul sistem energetic european, vizează economisirea energiei, accelerarea tranziției către energia verde și diversificarea surselor de producție, astfel încât să asigure independența Europei față de combustibilii fosili din Rusia cu mult înainte de 2030. În acest scop va fi nevoie de o creștere masivă a producției de energie din surse regenerabile, de o electrificare mai rapidă și de înlocuirea combustibililor fosili în sectorul producerii energiei termice, precum și în industrie, în clădiri și în sectorul transporturilor. Tranziția către o energie curată va contribui, în timp, la scăderea prețurilor la energie și la reducerea dependenței de importuri. Pentru aplicarea acestui plan sunt necesare investiții suplimentare în valoare de 210 miliarde de euro până în 2027, bani care pot fi obținuți din planurile naționale de redresare și reziliență, la care statele membre pot adăuga un capitol dedicat special acestui program. La capitolul surse de finanțare sunt prevăzute și măsuri fiscale naționale, îndreptate în special asupra companiilor din energie și bănci, la obținerea de profituri foarte mari. Acordul este contestat de unele state membre, iar Austria și Luxemburg au anunțat deja că vor acționa Comisia Europeană în justiție dacă se impune o astfel de taxă. Susținătorii impunerii unor taxe de acest gen consideră că acestea sunt justificate, dat fiind că veniturile conjuncturale nu sunt obținute pe baza unei performanțe excepționale de productivitate sau management, ci într-un context favorabil companiilor respective, dar defavorabil societății în ansamblu. Beneficiile pe termen scurt obținute din suprataxarea companiilor ce obțin profituri

⁵ Cf. Alexandra Piele, „Big government“ – împotriva dezechilibrelor macro, articol, Cronice, nr.84, 2022, pp. 97-98.

exagerate conjunctural pot influența implicații pe termen lung, de genul: diminuarea cheltuielilor de investiții ale companiilor de investiții, din moment ce elementele de predictibilitate le sunt afectate; creșterea reticenței de investire înspre țările în care legislația fiscală se schimbă în funcție de factori conjuncturali; adoptarea de decizii de schimbare a sediilor fiscale ale companiilor pentru evitarea impozitării excesive; descurajarea investițiilor în energia regenerabilă, ceea ce periclitează consolidarea procesului de securitate energetică.

Concluzii: De la anexarea Peninsulei Crimeea, în 2014, la început Polonia, apoi Europa de Est dar, încetul cu încetul, la sugestia SUA și sub umbrela cerințelor NATO, mai toate țările Europei au trecut la procese ample de reînarmare, pe fondul declarării că Uniunea Europeană apără valorile democratice occidentale. Obiectivul principal al restructurărilor a constat în dezvoltarea unei industrii militare puternice locale, cu beneficiile economice aferente, pe fondul conștientizării acțiunilor agresive ce se propagau dinspre Rusia. Evoluția militară din teren, mai ales milionul de obuze promise Ucrainei împinge Uniunea Europeană spre economia de război. Uniunea Europeană a ajuns, în martie, la un acord pentru a trimite Ucrainei un milion de obuze de calibru mare în următoarele 12 luni. Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, prevede ca Uniunea Europeană să doneze muniție din propriile stocuri și, de asemenea, să cumpere în comun noi obuze. În baza acestui plan, statele ar urma să primească banii înapoi pentru trimiterea de muniție în Ucraina, iar fondurile vor finanța și viitoare achiziții comune, pentru aprovizionarea constantă a militarilor ucraineni. Această schemă este apreciată de specialiștii militari ca un moment esențial pentru Uniunea Europeană, înțeleasă ca o uniune a păcii, obligată să treacă la producția și achiziția de muniție în numele unei țări aflate în război. Deși ideea de principiu a fost agreată, există și probleme care urmează să fie rezolvate: Germania nu dorește ca achizițiile de muniții să fie executate de către Comisia Europeană în nume colectiv; Italia și Țările de Jos doresc să se facă achiziții numai din țările europene; Franța insistă ca, în afară de obuze, să fie achiziționate și alte tipuri de muniții, de exemplu rachete aer-sol. Oficialii de la Bruxelles au îndemnat firmele din Uniunea Europeană să treacă la „modul de economie de război“. Desigur, trecerea economiei Uniunii Europene la starea de război a produs neliniște în rândul cetățenilor Europei. Dar, pe acest fond, europenii sunt și mai neliniștiți de faptul că atât peste ocean, cât și în propria ogradă, se constată o lipsă acută de lideri politici, demni să găsească soluții radicale și să fie urmați de către alegători. Angajamentele către Ucraina luate în numele valorilor occidentale promovate de SUA secătuesc Uniunea Europeană, iar cetățenii europeni nu înțeleg îndeajuns perspectivele acestor sacrificii. Economia de război a făcut să crească vertiginos datoria publică a tuturor statelor membre ale Uniunii Europene. La jumătatea anului 2022, datoria publică a zonei euro era de 94,2% din PIB, iar cea a UE, de 86,4% din PIB. Cele mai mari niveluri se

regăseau în Grecia 182,1%, Italia 150,2%, Portugalia 123,4%, Spania 116,1%, Franța 113,1% și Belgia 108,3%, iar cele mai reduse , în Estonia 16,7%, Bulgaria 21,3% și Luxemburg 24,4%.

BIBLIOGRAFIE

- ALEXE A., Sfârșitul lumii libere, Editura AldoPress, București, 2009;
BĂDĂLAN E., UDRESCU M., MINCU C., Condiționări logistice în epoca globalizării, Editura AOȘR, București, 2010;
COȘEA M., Trei șocuri care configurează economia de război, articol, Cronice, nr. 84, 2022;
GÂRZ F., Globalizare sau dispariție, Editura Odeon, București, 1995;
GROSU C., Economie de război, articol, Cronice, nr. 84, 2022;
PIELE A., Comportamentul de război al guvernelor, articol, Cronice, nr.84, 2022;
PIELE A., „Big government“ – împotriva dezechilibrelor macro, articol, Cronice, nr.84, 2022;
KISSINGER H., Leadership, Editura Litera, București, 2022;
LABARDE P., MARIS B., Doamne, ce frumos e războiul economic!, Editura Antet, București, f.a.;
TOFFLER A., Puterea în mișcare, Editura Antet, București, 1995.

